

Sensorveiledning SOS2001-Moderne sosiologisk teori, høsten 2014

Deloppgave 1 teller en tredjedel ved karaktersettingen, deloppgave 2 to tredjedeler. For hvorledes delkarakterene skal vektas ved fastsettelse av total karakter, henvises til eget skjema som sensorene får tilsendt sammen med oppgavene. Husk at dersom en av deloppgavene karakterettes til F, skal hele oppgaven strykes. Ved tilfeller der deloppgave 1 er på nippet til stryk og deloppgave 2 er klart bestått, oppfordres dere til å vippe deloppgave 1 opp (men i slike tilfeller må dere uansett bruke skjønn). Det skal ved vurderingene legges vekt på oversikt over og forståelse av det relevante pensumstoffet. Flinke studenter som ikke har lest pensum, men som har gode allmennkunnskaper og skriver godt skal ikke stå (det skal ikke være nok å lese Aftenposten daglig for å klare seg). Når det gjelder kriteriene for de forskjellige karakterene, henviser jeg til den fagspesifikke beskrivelsen av disse som dere også får tilsendt. La meg dog legge til at for at oppgave skal vurderes til B eller A, kreves det evne til å diskutere stoffet på en selvstendig og kritisk måte.

Deloppgave 1 (kortsvar)

Her skal studentene først og fremst belønnes for å kunne redegjøre på en klar og effektiv måte for de begrepene det spørres om. De som trekker inn pensumstoff utover det som det spørres om, skal belønnes for det, men ikke mye, og bare hvis de først redegjør grundig for det som det spørres etter. Diskusjoner og selvstendig bruk av eksempler skal også belønnes. Men poenget med kortsvarsoppgavene er primært å vise at man har kunnskap om pensum. Diskutere inngående kan man gjøre i deloppgave 2. Erfaringsmessig er lengden på besvarelsene mellom 1 og 3 sider. Her er det ingen mal, og det er selvfølgelig innholdet som må vurderes. I det følgende har jeg trukket frem det relevante pensumstoffet på hver oppgave. De som på en rimelig forståelig måte har fått med det meste av dette, skal ha C.

Fangens dilemma: Det relevante pensumstoffet her er presentasjonen av spillteori i Aakvaag (2008: kapittel 4). Gode besvarelser bør ha med litt generelt om spillteori (strategier, dominant strategi, løsning, likevekt og Pareto-optimalitet) og klare å sette opp spillet. Flinke studenter vil også påpeke spenningen mellom individuell og kollektiv rasjonalitet. De som trekker inn allmenningens tragedie, som er et mangepersoners fangens dilemma skal belønnes for det. Noen vil kanskje trekke inn andre typer spill, som moderat selvhøvdelse, og kan trekkes noe opp hvis det gjøres på en god og relevant måte. I den sammenhengen vil noen kanskje også trekke inn artikkelen til Mackie. Dette bør trekke litt opp, men ikke så mye, ettersom det tross alt er et annet spill enn fangens dilemma. Generelt bør de som gir eksempler belønnes, og særlig de som kommer opp med egne og selvstendige eksempler.

Dramaturigisk selvpresentasjon: Det relevante pensumstoffet her er utdraget fra Goffmans bok *Vårt rollespill til daglig* samt det som står om Goffman i Aakvaag (2008: kapittel 3). Gode besvarelser har med at det dreier seg om å fremstille seg selv på bestemte måter i sosiale situasjoner (rolle, scene, publikum) og har med skillet frontstage/backstage. Noen vil sikkert også ta med litt generelt om rammeteori (situasjonsdefinisjoner), samhandlingsordenen og respekten for selvet, og skal belønnes for det.

Uintenderte konsekvenser: Det mest relevante pensumbidraget her er Mertons artikkel om uintenderte konsekvenser. Gode besvarelser klarer å definere begrepet og kommer inn på hvorfor de er så vanlige (i Mertons artikkel legges det vekt på mangel på eller mangelfull kunnskap, på forelesning trakk jeg også frem manglende kontroll over relevante faktorer). På pensum og forelesninger har det også blitt trukket frem en rekke eksempler på typer av uintenderte konsekvenser. Det gjelder: markedsliekevekt (Coleman), allmenningens tragedie (Aakvaag 2008: kapittel 4), selvpoppfyllende profetier (Merton 1978), selvutslettende profetier (Merton 1978), sosial påvirkning (Salganik & Watts), sosial segregering (Schelling) og tipping point-prosesser (Schelling). De som kommer innom disse, skal belønnes for det.

Kollektiv beslutning: Det relevante pensumbidraget her er Elsters kapittel om kollektive beslutninger (collective decisions). Gode besvarelser har med hva en kollektiv beslutning er helt generelt (bindende beslutninger om hva flere personer skal gjøre, i motsetning til individuelle beslutninger som angår hva en enkelt person skal gjøre), og har med de tre hovedformene for beslutninger Elster nevner: argumentasjon, votering og forhandlinger. Sammenligninger og diskusjoner av de tre samt bruk av eksempler skal belønnes.

Speilingsteori: Det relevante pensumbidraget her er Griswolds kapittel. Gode besvarelser har fått med hva speilingsteori er, nemlig en teori om forholdet mellom kulturell mening og sosial struktur, og at pilen kan gå begge veier («materialisme» versus «idealisme»). Gode besvarelser har også (kort) med eksempler på teorier fra pensum som representerer begge varianter: Marx og Bourdieu er eksempler på at kulturen speiler strukturen (materialisme) (Griswold trekker også frem funksjonalismen), mens Weber og Foucault er eksempler på det motsatte. På pensum finnes det også teorier som hevder at pilen går begge veier: Weber (i min fortolkning på forelesning) og Inglehart & Baker.

Deloppgave 2 (langsvar)

Her vil jeg anta at det store flertallet skriver 2a, som er plankeoppgaven. Hvilken oppgave som skrives, skal imidlertid ikke ha noe å si for vurderingen: man skal verken straffes eller belønnes for å skrive planken eller ikke-planken. Det finnes mange måter å løse de to oppgavene på. Her vil jeg begrense meg til å påpeke hva gode besvarelser må forventes å ha med av relevant pensumlitteratur. Utover det er særlig oppgave 2a så åpen at nesten alt pensum i en viss forstand kan sies å være relevant. 2b er mer begrenset. For begge oppgaver gjelder at utover pensumoversikt skal selvstendighet i bruk av eksempler og diskusjon belønnes. For å vurderes til A eller B, skal en besvarelse vise evne til selvstendighet og diskusjon.

2a:

Gode besvarelser vil her ha med de fire handlingstypene til Weber: formålsrasjonell, verdirasjonell, tradisjonell og affektiv. I forelesninger har de blitt omtalt som: rasjonell, normstyrt, vanestyrt og følelsedrevet handling. Det er helt greit om disse betegnelsene brukes.

Annen relevant pensumlitteratur de skal belønnes for å trekke inn som ledd i redegjørelsen av handlingsteori er: spillteori, bytteteori (rasjonell handling), Elster, Aubert og Merton (normstyrt handling), Giddens, Bourdieu og Kahneman & Tverski (vanestyrt handling), og Elster (følelsesstyrt handling). Ingen kan forventes å ha med alt dette, men gode besvarelser vil trekke inn noe av det. Andre pensumbidrag kan også tenkes trukket inn, og der dette er relevant, skal det belønnes. Når det gjelder del to av denne oppgaven, hvor de skal komme opp med forslag til måter å påvirke folks atferd på, er det mange måter å besvare dette på. Det viktigste er at gode besvarelser viser at de forstår at ulike forutsetninger om hvorledes folk handler også vil innebære ulike måter å påvirke dem på. Her vil det også være rom for å trekke inn store deler av pensum, og de som gjør det på en relevant måte skal belønnes for det. I denne sammenhengen vil noen sikkert trekke inn Colemans badekarmmodell, mens andre vil trekke inn de mange mikro-til-makro aggregeringsmekanismene som finnes på pensum og som har vært tema for to forelesninger (henholdsvis uintenderte konsekvenser og kollektiv handling). Alt dette skal belønnes. Hvor konkrete tiltakene som foreslås er, vil sikkert variere mye. Det som skal vektlegges mest ved vurderingen, er først og fremst at de klarer å forankre det i sosiologisk handlingsteori og Webers typologi – og annen relevant pensumlitteratur. Det finnes ett bidrag på pensum som mer eksplisitt tar for seg dette temaet, nemlig artikkelen til Shove. Denne har imidlertid ikke blitt gjennomgått på forelesning (emneansvarlig er ikke så altfor glad i den). De som ikke nevner denne, skal derfor ikke trekkes for det. (Det skal f.eks. være mulig å få A uten å nevne den.) De som derimot trekker den inn og viser de har lest den, skal belønnes for det.

2b:

Det relevante pensumstoffet for denne oppgaven er dels Hall & Taylor om institusjoner og utdraget fra Foucaults *Overvåkning og straff* om panoptismen samt Aakvaag (kapittel 11) om Foucault. En god oppgave vil i den første delen redegjøre for og skille mellom de tre formene for nyinstitusjonalisme som Hall & Taylor gjør rede for: historisk institusjonalisme (som legger vekt på at institusjoner er et resultat av og regulerer konflikter), rational choice-institusjonalisme (som ser på institusjoner som koordineringsredskaper rasjonelle aktører bruker for å etablere samarbeid i fangens dilemma-situasjoner) og sosiologisk institusjonalisme (som ser på institusjoner som kognitive og sosiale redskaper mennesker bruker for å skape mening i tilværelsen). De som sier litt generelt om institusjonsbegrepet (stabile sosiale ordninger tuftet på regler) skal belønnes for det. Når det gjelder Foucault og panoptisk makt, vil gode besvarelser få frem at dette er en spesifikk moderne maktform som ifølge Foucault gjenoppretter sosial orden etter den tradisjonelle ordens sammenbrudd, og at den handler om å temme 'uregjerlige' kropper gjennom organiseringen av tid og rom, overvåkning, sanksjoner, normalitetsstandarder og eksaminasjoner. Noen vil sikkert nevne biomakt også, og det skal de belønnes for (men ikke så mye). Når det gjelder hvilket av de tre perspektivene til Hall & Taylor Foucaults analyse svarer til, så er det ikke noe fasitsvar på det. Selvstendige og relevante diskusjoner skal belønnes, det samme skal bruken av eksempler. Det kan la seg argumentere for at alle tre perspektivene er relevante når det gjelder Foucault: konfliktperspektivet ved at det handler om de få ('vokterne') sin overvåkning og kontroll av

de mange (de 'innsatte'), koordinering ved at anarkistiske kropper som ikke vil bidra til å produsere kollektive goder innen arenaer som skolen, fabrikkene og kasernen skal tvinges/disiplineres til samarbeid, og mening ved at panoptiske institusjoner byr på en rekke sosiale og kognitive regler som gjør det mulig å gjenopprette den sosiale orden som gikk tapt ved det førmoderne bondesamfunnets kollaps. Men igjen, her finnes det ingen fasit, men mange mulige 'riktige' svar.